

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ЖУРНАЛІСТСЬКИЙ ФАХ: ХУДОЖНЬО-ПУБЛІЦИСТИЧНА ЖУРНАЛІСТИКА»

Наталія ПОПЛАВСЬКА

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри журналістики,

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

<https://orcid.org/0000-0003-1100-5002>

poplav@tnpu.edu.ua

У дослідженні розглянуто методичні підходи до формування фахових компетентностей та програмних результатів у здобувачів ОП «Журналістика» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка під час вивчення дисципліни «Журналістський фах: художньо-публіцистична журналістика». Проаналізовано основні принципи навчання, спрямовані на розвиток професійних навичок, таких як творчий підхід, аналітичне мислення, здатність до критичного оцінювання інформації та створення якісного журналістського контенту. Особливу увагу приділено інтеграції теоретичних знань і практичних завдань, що дозволяють студентам не лише засвоїти базові поняття художньо-публіцистичної журналістики, але й застосовувати їх у реальних професійних ситуаціях. Акцентовується на важливості міждисциплінарного підходу, який включає вивчення літератури, культури, соціології та комунікацій для формування цілісного розуміння ролі журналіста в сучасному суспільстві. На основі тем, що охоплюють художньо-публіцистичну журналістику, запропоновано методичні рекомендації щодо впровадження інтерактивних форм навчання, таких як кейс-методи, моделювання реальних ситуацій у медіа, а також проєктна діяльність. Визначено роль художньо-публіцистичної журналістики у розвитку професійних та етичних стандартів у професії і відповідальності перед аудиторією.

Ключові слова: художньо-публіцистична журналістика, медіа, медіатексти, методичні рекомендації, компетенції, аудиторія, журналістська освіта.

Розвиток сучасної журналістики вимагає від фахівців не лише ґрунтовних знань, а й високого рівня професійної компетентності. Проблема є актуальною, бо зумовлена необхідністю покращення якості журналістської освіти в ЗВО України на засадах здорової конкуренції освітніх програм (ОП). Про це у своїх дослідженнях наголошують українські науковці: М. Бутиріна & М. Анікеєнко [1], О. Волковинський [2], В. Маркова [4], Н. Миколаєнко [5], Г. Пристай [7] та ін.

Одним із важливих аспектів підготовки журналістів є вивчення дисципліни «Журналістський фах: художньо-публіцистична журналістика», яка сприяє формуванню навичок створення якісних текстів у різних художньо-публіцистичних жанрах. Її метою є ознайомлення студентів з історією розвитку художньо-публіцистичних текстів, особливостями їх стилістики і жанротворчими ознаками, а також формування у здобувачів вищої освіти таких ключових компетентностей: *ЗК 02, знання предметної області* (студенти отримують глибокі знання про жанрову специфіку художньо-публіцистичної журналістики, що дозволяє їм краще розуміти професійні стандарти); *ЗК 08, здатність до навчання* (завдяки виконанню практичних завдань і аналізів

текстів студенти розвивають здатність до самостійного навчання та оволодіння новими знаннями); *ЗК 10, здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя*, які формують основу суспільного життя, забезпечують його стабільність і сприяють гармонізації міжособистісних відносин, є носіями історичної пам'яті, ідентичності та духовного багатства народу. Оскільки у сучасному світі ці цінності часто опиняються під загрозою через вплив глобалізаційних процесів, комерціалізації культури та інформаційного перенасичення, важливим є усвідомлення здобувачами вагомості цієї проблеми.

Крім цього, особлива увага повинна приділятися формуванню фахових компетентностей, зокрема *ФК 02, здатності створювати інформаційний контент*, чому сприяє вивчення технік написання різних жанрів, що формує навички створення якісного інформаційного контенту та організовувати командну діяльність. *ФК 04, тобто здатність організовувати й контролювати командну професійну діяльність досягається через організацію роботи в групах над проєктами*, дозволяє здобувачам розвивати командну взаємодію. *ФК 06, здатність до провадження безпечної медіадіяльності*, досягається через аналіз етичних аспектів публіцистики, що сприяє підвищенню рівня безпечної медіадіяльності [6].

При викладанні дисципліни важливо враховувати, що вона є невід'ємною складовою підготовки фахівців у галузі журналістики, зокрема, сприяє формуванню професійних навичок, які дозволяють здобувачам опанувати вмінням створювати якісний медіаконтент, аналізувати інформацію, а також критично мислити. Тому у процесі навчання особливу увагу варто приділяти досягненню програмних результатів навчання (ПРН), які визначаються специфікою дисципліни та її практичною спрямованістю.

ПРН 01: Пояснення виробничих дій на основі отриманих знань. Одним із ключових завдань дисципліни є формування здатності студентів пояснювати свої виробничі дії та операції, спираючись на здобуті теоретичні знання. Це передбачає засвоєння основ художньо-публіцистичного стилю, принципів побудови текстів, а також розуміння жанрових особливостей. Наприклад, студент має вміти аргументувати вибір стилістичних засобів для створення нариса або есе. Такий підхід сприяє не лише успішному виконанню завдань, а й розвитку професійної рефлексії, що є важливим для журналістської діяльності.

ПРН 14. Генерувати інформаційний контент за заданою темою з використанням доступних, а також обов'язкових джерел інформації. Генерація інформаційного контенту за заданою темою є одним із базових умінь, яке розвивається у здобувачів під час вивчення дисципліни. Відповідно до цього, вони мають навчитися працювати з різними джерелами інформації, включно з обов'язковими (офіційними документами, статистичними даними) та доступними (інтерв'ю, соціальні мережі). У цьому контексті важливо підкреслити значення інформаційної грамотності, яка дозволяє критично

оцінювати достовірність джерел і уникати поширення фейкових новин. Практичні завдання у межах дисципліни спрямовані на те, щоб студенти могли створювати тексти різних жанрових форматів: нариси, зарисовки, есе, колонки, блоги та ін. Важливим елементом цього для пошуку та обробки інформації є використання сучасних цифрових інструментів.

ПРН 15. Створювати грамотний медіапродукт на задану тему, визначеного жанру, з урахуванням каналу поширення чи платформи оприлюднення. Одним із найважливіших результатів навчання є здатність створювати медіапродукти на задану тему із врахуванням жанрових особливостей та специфіки платформи публікації. Наприклад, підготовка портретного нарису для друкованого видання значно відрізняється від створення відеоматеріалу для телебачення чи аудіо для радіо. Студенти повинні враховувати аудиторію, цілі комунікації та технічні вимоги платформи. У цьому контексті важливою є інтеграція теоретичних знань із практичними навичками. Наприклад, вивчення жанрових особливостей художньо-публіцистичної журналістики супроводжується практичними вправами зі створення текстів, які відповідають цим жанрам. Таким чином, студенти навчаються застосовувати отримані знання у реальних умовах.

ПРН 17. Розміщувати оперативну інформацію про свій медіапродукт на доступних інтернет-платформах. Сучасний журналіст повинен вміти не лише створювати якісний контент, а й оперативно поширювати його на відповідних платформах. У межах дисципліни студенти знайомляться з основами роботи на різних інтернет-платформах, таких як соціальні мережі, блоги або сайти. Це включає як технічні аспекти (наприклад, оптимізація текстів для пошукових систем), так і стратегічні (вибір часу публікації, взаємодія з аудиторією). Практичні завдання з розміщення інформації дозволяють студентам зрозуміти, як працює сучасний медійний простір і які інструменти можна використовувати для ефективного поширення контенту. Це сприяє формуванню важливих професійних компетенцій у сфері цифрової журналістики.

ПРН 23. Упроваджувати методи критичного мислення у професійну сферу. Критичне мислення є однією з ключових компетенцій сучасного журналіста. У межах дисципліни «Журналістський фах: художньо-публіцистична журналістика» студенти навчаються аналізувати інформацію, виявляти маніпулятивні техніки та формулювати обґрунтовані висновки. Це включає як аналіз текстових матеріалів (наприклад, колонок чи блогів), так і роботу з візуальним контентом. Практичні заняття з критичного мислення часто базуються на реальних прикладах із медійного простору. Це дозволяє студентам не лише засвоїти теоретичні основи, а й застосувати їх на практиці. У результаті вони набувають здатності оцінювати інформацію з позиції об'єктивності та достовірності [6].

Засвоєння матеріалу, розвиток творчих здібностей студентів та формування професійних компетенцій дозволить використання інтерактивних методів у її викладанні. Вони, на думку Г. Пристай, «підвищують мотивацію студентів до поглибленого опанування знань та навичок майбутньої сфери професійної діяльності, стимулюють їх пізнавальну і творчу активність, сприяють формуванню системи затребуваних роботодавцями

компетентностей» [7, с.133]. Завдяки інтерактивності студенти отримують можливість не лише опанувати теоретичні знання, але й застосовувати їх на практиці, що є ключовим фактором успіху в сучасній журналістиці. Інтерактивні методи навчання сприяють не лише засвоєнню теоретичних знань, але й формуванню практичних навичок, необхідних для роботи в сучасному медійному просторі. Використання дискусій, кейс-методів, рольових ігор та творчих завдань дозволяє студентам активно взаємодіяти між собою, розвивати критичне мислення та адаптуватися до реальних умов роботи журналіста.

Інтерактивність сприяє активному залученню студентів до навчання, розвитку їхніх творчих здібностей та критичного мислення. Особливо актуальним це стає у вивченні дисципліни «Журналістський фах: художньо-публіцистична журналістика», яка охоплює широкий спектр тем, пов'язаних із розважальним контентом, нарисовою, світоглядною та сатиричною публіцистикою в медійному просторі України. Наприклад, засвоєння теми «Художньо-публіцистична журналістика у медійному просторі України» передбачає аналіз сучасного стану розважальної журналістики, її ролі та впливу на аудиторію. Інтерактивні методи, такі як дискусії, мозковий штурм та створення медійних продуктів, дозволяють студентам зрозуміти специфіку таких медіатекстів та їх функціональне навантаження. А тема «Модифікації текстів у розважальній журналістиці» вимагає опанування технік адаптації текстів під різні формати медіа. Використання кейс-методу, аналізу реальних прикладів із українських медіа та практичних завдань сприяє формуванню навичок роботи з текстами.

Ключовим елементом художньо-публіцистичної журналістики є нарисова публіцистика. Теми, присвячені жанровим різновидам нарисів (портретний, подорожній, проблемний, нарис-розслідування тощо), дозволяють студентам глибше зрозуміти специфіку кожного жанру. Інтерактивні методи, такі як рольові ігри (наприклад, створення портретного нарису на основі інтерв'ю), обговорення в малих групах та написання власних текстів, сприяють розвитку творчого мислення. Особливу увагу варто приділити темам, пов'язаним із фіче та ньюс-фіче. Ці формати вимагають від журналіста вміння поєднувати інформаційність із креативністю. Студенти можуть практикувати створення таких текстів через симуляцію реальних ситуацій, наприклад, написання ньюс-фіче на основі подій у їхньому місті.

Глибокого аналізу філософських концепцій і суспільних проблем потребує світоглядна публіцистика. Доречними тут є такі інтерактивні методи, як дебати на актуальні теми, створення есе на основі власних роздумів та аналіз філософських текстів. Для розвитку навичок у написанні есеїв доцільно використовувати методику «вільного письма», коли студенти пишуть текст на задану тему без попереднього планування. Це сприяє формуванню авторського стилю, оскільки есеїстика дозволяє автору висловити свою позицію через індивідуальний стиль [3].

Важливою складовою сучасної журналістики є авторська колонка та блогосфера. Ці теми дозволяють студентам зрозуміти особливості роботи з персоналізованими форматами текстів. Створення власного блогу чи авторської колонки з подальшим обговоренням у групах допомагають здобувачам

ознайомитися із методикою написання авторських текстів. Сатиричні жанри потребують від автора вміння критично оцінювати дійсність і передавати її через іронію та сарказм. Для розвитку таких навичок доцільно використовувати методику групового написання сатиричних текстів та аналізу класичних прикладів української сатири.

Отже, застосування інноваційних підходів до навчання включає використання практико-орієнтованих методик для формування професійних навичок. Інтерактивні форми навчання сприяють стимулюванню пізнавальної активності студентів та розвитку у них творчого мислення, що є ключовим для професії журналіста.

Висновки. Формування фахових компетентностей майбутніх журналістів є одним із ключових завдань сучасної освіти у сфері медіа. Інтеграція теоретичних знань із практичними завданнями дозволяє студентам підготуватися до викликів сучасного медійного середовища та стати конкурентоспроможними фахівцями у своїй галузі. Вагому роль у цьому відіграє дисципліна «Журналістський фах: художньо-публіцистична журналістика», оскільки забезпечує формування як загальних, так і фахових компетентностей та базується на інтеграції теоретичних знань і практичних навичок. Використання сучасних методичних підходів, таких як аналіз медійних текстів, виконання творчих завдань і створення власних проєктів, сприяє розвитку професійних якостей майбутніх журналістів. Таким чином, дисципліна забезпечує підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних працювати в умовах динамічного медійного середовища України.

Список використаної літератури

1. Бутиріна М. В., Анікеєнко М. П. Професійні вимоги до журналістського фаху: компетентнісний підхід. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2021. № 3. С. 80–88.
2. Волковинський О. Провідні художньо-публіцистичні жанри: навчальний посібник. 2-е вид перероб. та допов. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. 227 с.
3. Гарачковська О. Есе в художній публіцистиці: нові стильові конструкції. *Український інформаційний простір*. 2022. №10. С.110–118. <https://doi.org/10.31866/2616-7948.10.2022.269831>
4. Маркова В. Підготовка здобувачів освіти за спеціальністю 061 журналістика у ЗВО України: між універсалізмом і спеціалізацією. *Obraz*. 2024. Vol.1 (44). Р. 178–187. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2024.1\(44\)-178-187](https://doi.org/10.21272/Obraz.2024.1(44)-178-187)
5. Миколаєнко Н. М. Інформаційно-медійний простір: до проблеми фахової підготовки журналістів. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2021. № 1. С. 108–112.
6. Освітньо-професійна програма «Журналістика» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 061 Журналістика галузі знань 06 Журналістика. ТНПУ, 2023. 35 с. https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/osvitni_prohramy/bakalavr/fizh/061_2023.pdf

7. Пристай Г. Інноваційні методи формування компетентностей майбутніх журналістів. *Український інформаційний простір*. 2022. № 10. С.131–148. <https://doi.org/10.31866/2616-7948.10.2022.269837>